
Tuberkulos - vårdrutiner

INLEDNING

Tuberkulos orsakas av syrafasta stavformade bakterier tillhörande *Mycobacterium tuberculosis*komplexet.

Tuberkulos är en allmänfarlig, anmälningspliktig och smittspårningspliktig sjukdom enligt smittskyddslagen.

Smittväg

Tuberkelbakterien sprids som dropp eller luftburen smitta, genom upphostningar från en patient med tuberkulos i lungorna. Vanligaste lokaliseringen av tuberkulos är i lungorna men de flesta organ kan drabbas, t.ex. lymfkörtlar, skelett och tarm.

Smittsamhet

En patient som **hostar** och har en obehandlad eller otillräckligt behandlad tuberkulos samt är mikroskopipositiv i upphostning eller i bronksköljvätska/ventrikelsköljvätska, misstänks ha hög smittsamhet. Ansvarig behandlande läkare avgör smittsamheten.

Smittsamheten upphör i regel efter två veckors adekvat behandling, även här görs en bedömning av ansvarig läkare. I de fall patienten saknar kaverner, mikroskopi och PCR av sputum är negativt och där patienten svarar bra på behandling kan efter individuell bedömning tiden av smittsamhet omvärderas.

Patient med tuberkulos i annan lokal än lunga, bronker och larynx anses inte smittsam. Smittspridning sker inte via ytor eller föremål.

Smittspårning

Infektionskliniken ansvarar för vård, behandling, uppföljning och smittspårning i familjen.

Multiresistent tuberkulos

Multiresistent tuberkulos har patient vars tuberkelbakterier är resistent mot nyckelpreparaten i behandlingen, isoniazid och rifampicin. Dessa patienter ska vårdas på isoleringsrum med ventilerad sluss på infektionsavdelning, tills patienten bedöms smittfri av specialist.

Placering av patient med smittsam lungtuberkulos

Patienter med smittsam lungtuberkulos vårdas på Infektionsklinik, åtminstone fram till dess att smittsamheten upphört.

Tuberkulos - vårdrutiner

VÅRDHYGIENISKA RUTINER VID SLUTENVÅRD

Patienten

Ska informeras och undervisas i smittförebyggande åtgärder t.ex. att täcka munnen vid hosta och uppmanas till en god handhygien.

Ska hosta i pappersnäsduk som läggs i plastpåse. Detta gäller även när patienten lämnar sitt rum för undersökning eller behandling.

Munskydd på patient behövs inte vid transport utanför vårdavdelningen.

Måltider intas på vådrummet. Porslin och matbestick diskas i centralköket eller i diskmaskin i avdelningsköket.

Undersökningar och behandlingar sker i första hand på vådrummet. I annat fall ska mottagande enhet informeras om patientens smittsamhet och vidta nödvändiga åtgärder.

Ska inte sitta i väntrum utan visas direkt in på rum.

Får vistas utomhus för promenader, etc.

Personal

Samtliga i personalen som vårdar patienten bör vara friska och BCG-vaccinerade, bör inte vara gravid eller immunosupprimerad.

Begränsa antalet personal som vårdar en smittsam patient.

Basala hygienrutiner ska tillämpas.

Andningsskydd (FFP, klass 3) ska användas vid vård av smittsam patient samt vid vistelse i vådrummet. Även städpersonal ska känna till hur man korrekt använder ett andningsskydd. Andningsskyddet är engångs.

För att andningsskyddet ska vara optimalt sätts det på så här

1. Forma näsbygel och ta tag i fästbanden.
2. Ta på andningsskyddet genom att placera nederdelen under hakan och lägg det över mun och näsa.
3. Fäst banden runt huvudet så att skyddet sitter stadigt.
4. Justera skyddet så att det sluter tätt.
5. Genom att göra en kraftig utandning (skydd utan ventil) eller andas in kraftigt (skydd med ventil). Känner du läckage – justera och testa igen.

Tuberkulos - vårdrutiner

Besökare

Begränsa antalet besökare till den egna familjen. Informera dem om god handhygien. Anhöriga bär andningsskydd enligt samma rutin som för personal. Små barn < 8 år, gravida och personer med nedsatt immunförsvar bör inte besöka en smittsam patient.

Avfall

Rumsbunden avfallssäck som försluts på rummet. Behandlas som konventionellt avfall, men får inte miljösorteras.

Tvätt

Rumsbunden tvättsäck som försluts på rummet och skickas som vanlig tvätt. Om tvätten är förorenad med synlig upphostat saliv eller slem hanteras den som smittförande tvätt.

Hjälpmedel

Hjälpmedel ska om möjligt vara patientbundna, innan dessa används av annan patient skall det rengöras och desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt. Hjälpmedel som skall återlämnas till hjälpmedelscentralen rengörs och desinfekteras enligt ovan. Om detta inte går rådgör med personal på hjälpmedelscentralen.

Desinfektion av flergångsartiklar

Värmebehandling i disk- eller spoldesinfektor är den bästa metoden att rengöra och desinfektera flergångsartiklar. I andra hand väljs desinfektion med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt. Desinfektion sker vid behov, mellan varje patient samt när patienten skrivs ut.

Punktdesinfektion vid spill eller stänk och städning

Ta hand om spill av smittsamt material direkt. Punktdesinfektera med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt. Mekanisk bearbetning av den förorenade ytan är viktig.

Städning

Informera städpersonalen som ska använda andningsskydd vid städning i patientens rum. Daglig städning utförs med rengöringsmedel och vatten/förfuktade moppar.

Slutstädning

Låt vådrummet stå tomt med påslagen ventilation alternativt med öppet fönster några timmar före slutstädning. Den som städar rummet använder andningsskydd.

Tuberkulos - vårdrutiner

Materiel och utrustning

Ta inte in mer materiel än nödvändigt i rummet.

Medicinteknisk utrustning, exempelvis blodtrycksmanschett och stetoskop, ska om möjligt vara patientbunden. Innan utrustningen används till annan patient, skall den desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt.

Ambulanstransport

Informera om förekomst av tuberkulos vid beställning av ambulans. Transport av smittsam patient måste ske i ambulans där fönstret mellan vårdutrymme och förarhytt ska vara stängt. Personalen använder andningsskydd (FFP, klass 3). Städning och desinfektion sker enligt verksamhetens rutiner.

Operationsverksamhet

Vidsmittsam tuberkulos ska personalen använda andningsskydd (FFP, klass 3). På grund av operationssalens ventilation kan rummet städas direkt efter avslutad undersökning/operation. Städning och desinfektion sker enligt verksamhetens rutiner. Rummet kan användas direkt efter avslutad städning. Vid undersökning av luftvägar (t.ex. bronkoskopi) där tuberkulos kan misstänkas, ska andningsskydd (FFP klass 3) användas oavsett grad av eventuell smittsamhet.

REFERENSER

Vårdhandboken: [Smittvägar](#) och [vårdrutiner - Tuberkulos](#)

Folkhälsomyndigheten, 2013: [Rekommendationer för preventiva insatser mot tuberkulos – hälsokontroll, smittspårning och prevention.](#)

1177.se: [Tuberkulos – tbc](#)

AFS 2005:1 med ändringar 2012:07, 2014:7; [Arbetsmiljöverkets föreskrift om Mikrobiologiska arbetsmiljörisker - smitta, toxinpåverkan, överkänslighet](#)

Hälso- och Sjukvårdsförvaltningen Stockholm, Vårdgivarguiden: [Handlingsprogram för Tuberkulos på Vårdavdelning och mottagning samt i hemsjukvård och särskilda boenden för äldre i Stockholms län](#)

Dessa lokala föreskrifter är utarbetade i samarbete med Infektionskliniken.